deze »annexatie« van 1789 ligt de zooveel belangrijker naasting van het Kerkelijk en geestelijk goed in de 16e eeuw. Hoeveel kerkelijke en geestelijke goederen toen door de Overheid genaast en verkocht zijn, is moeilijk te zeggen. Het zou een zeer uitvoerig onderzoek vereischen om daaromtrent tot zekere resultaten te komen. Let men echter op de uitgestrekte bezittingen en vooral op de landerijen die de Roomsche Kerk in ons land vóór de Reformatie bezat, en ziet men, hoe weinig van deze goederen later in het bezit der Gereformeerde Kerken zijn overgegaan, dan is de voorstelling van dezen Doopsgezinde niet zoo dwaas, dat eenvierde van de landerijen in ons vaderland toen door de Overheid ten nadeele van de Kerk is geconfisqueerd.

Nu kan men natuurlijk wel zeggen, dat deze confiscatie meer dan drie en een halve eeuw achter ons ligt en, zelfs indien daarmede onrecht tegenover de Kerken was gepleegd, dit onrecht thans niet meer te herstellen is, maar dit argument gaat hier niet op. Natuurlijk zal niemand beweren, dat de Overheid thans aan de Kerken zou moeten restitueeren, wat in de 16e eeuw ten bate van het land genaast en verkocht is geworden. Een dergelijke eisch zou niet alleen onredelijk, maar hij zou een dwaasheid wezen. De vraag is alleen of de uitbetaling van de predikantstractementen louter een gunst is geweest van de Overheid, dan wel steunt op historisch verkregen rechten. Is dit laatste het geval, dan volgt hieruit ook vanzelf, dat de Overheid, wanneer zij met de betaling dezer tractementen wil ophouden, ook zedelijk verplicht is in plaats daarvan een kapitaal, dat met deze tractamenten gelijk staat, aan de Kerken uit te keeren.

De betaling der tractementen is al deze eeuwen doorgegaan. Ze is ook nu in de Grondwet aan de Kerken verzekerd. De Overheid heeft de belofte, die zij heeft afgelegd, nog nimmer verbroken. Zij heeft de verplichting, die op haar rustte, nog steeds erkend, zij het al niet met woorden, dan toch met hare daden. En wanneer zij thans meent, dat het in het belang der Kerken zelve is, om niet langer deze tractementen uit te betalen, dan kan zij dit alleen doen, wanneer zij daarvoor een schadevergoeding aan de Kerken geeft.

Of alle Kerken, die thans deze subsidie ontvangen, daarop evenzeer *recht* hebben, is een andere vraag, waarop we later terugkomen. Maar dit is bijkomstig. Thans was het er ons alleen om te doen, de rechtsgrond aan te geven, waarop deze aanspraak der Kerken rust.

Dr. H. H. K.

[1]) RENGERS HORA SICCAMA, *De samenhang in het recht bij den strijd over de Utrechtsche kapittelen* blz. 49.

[2]) t. a. p. blz. 49 noot.

[3]) VORTIUS, *Polit. Eccl.*, p. II, p. 822. De Overheid kan, of uit eigen beweging of op verzoek der Kerk zorgen voor de tractementen der predikanten uit de Staatsschatkist. En zij is krachtens Goddelijk en menschelijk recht hiertoe gehouden, wanneer zij de goederen der Kerk in geval van uiterste noodzakelijkheid ten gebruike van den Staat heeft aangewend. Het is in dit geval niet anders dan een volkomen rechtvaardige restitutie.

[4]) DR. J. VAN LONKHUYZEN, *Radicale finantieele scheiding van Kerk en Staat*, blz. 50 en v.v.

[5]) MR. L. J. VAN APELDOORN, *De financieele verhouding tusschen Kerk en Staat*, bladz. 30 noot.

Kootwijks Scholen

In dank ontvangen letters M. G. te Arum *f* 1; door bemiddeling van den heer W. Koops, te Rotterdam, van N. N., *f* 1; uit Nijkerk een zilverbon van *f* 1 met bijschrift:

»Van eene oude vrouw die wel eens de laatste gift kon sturen, maar onbekend wenscht te blijven".

Ds. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter Best. *Arnhem*, Velperweg 88.

Leestafel.

STEMMEN DES TIJDS, Maandschrift voor Christendom en Cultuur. Utrecht — G. J. A. Ruys.

Het Februarinummer opent met een studie van DR. W. H. WEEDA over BERNARD SHAW ALS DENKER. Volgt een studie over ARMENZORG EN SOCIALE VOORZORG door MR. A. J. VAN BEECK CALKOEN. Over REGEERING EN ZENDING schrijft M. LINDENBORN. Over INDIVIDUALISME EN PERSOONLIJKHEID F. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE. Het Nr. biedt ook een vijftal GEDICHTEN en aan de LEESTAFEL gaat vooraf het LETTERKUNDIG OVERZICHT door J. C. VAN DIJK.

Ik heb deze Aflevering met bijzonder veel genoegen gelezen en, om Christenen, die belang stellen in de hedendaagsche cultuur, doch STEMMEN DES TIJDS nog niet kennen tot kennismaking ermee op te wekken, wil ik hier ditmaal iets meer er uit meedeelen.

DR. WEEDA bespreekt den in 1856 te DUBLIN geboren, ook ten onzent, vooral als tooneelschrijver en romancier, in den laatsten tijd bekend geworden BERNARD SHAW. De beteekenis van SHAW ligt echter niet enkel op het gebied der belletrie en DR. WEEDA tracht dit te doen uitkomen door, op grond van de in SHAWS' werken verspreide gegevens, diens geestelijke ontwikkeling te schetsen.

Bij gemis toch aan een biografie was deze moeizame weg geboden.

In dien weg vond WEEDA, dat SHAW Ier en Protestant van geboorte is en dat zijn ouders middenstanders waren, die het niet breed hadden. Dan krijgen wij zijn geestelijken ontwikkelingsgang. Wij vernemen, hoe hij eerst op 'n kantoor, daarna, het was reeds in 1879, bij een Telephoon-Maatschappij komt. Als hij ook die betrekking kwijt raakt, gaat hij in de Journalistiek. »Hij houdt van kunst, bewondert muziek en schilderijen« en voorziet nu als Verslaggever »op kommerlijke wijze« in zijn bestaan. Hij wordt dan ook romancier, schrijft gedurende 5 jaren, 't was van 79—83, elken dag 5 bladzijden aan een roman en zoo voltooit hij er in elk jaar één. Het zijn romans in wier meest verzorgde figuren men den schrijver zelf terugvindt. Toen niet, doch eerst later kon SHAW voor die romans een uitgever vinden.

Dit geschiedde nadat hij om zijn socialistische sympathieën werd opgenomen in den kring der z.g. FABIANS, een betrekkelijk kleine, maar invloedrijke groep van intellectueelen, mannen en ook vrouwen, — een ANNIE BESANT, de latere Theosophe en opvolgster van MEVR. BLAVATSKY hoorde er toe. De FABIANS vormden sedert '83 een »Society" met het doel: het socialisme, niet door rechtstreeksche actie, maar door voorlichting te verbreiden. »Hun motto was," zoo schrijft Dr. WEEDA: »gij moet 't rechte oogenblik met geduld afwachten, zooals Fabius in zijn strijd tegen Hannibal deed, niettegenstaande velen zijn dralen gispten, doch als de tijd daar is, ook toeslaan, anders zou het wachten vergeefsch en vruchteloos zijn".

Men denke hier aan FABIUS CUNCTATOR.

De Fabian Society vond in SHAW een ijverig propagandist en hij vond door haar gelegenheid zijn romans gedrukt te krijgen.

Zich wijdend aan sociale studie, geeft hij later echter het romanschrijven op en bepaalt zich weer tot kunstkritiek.

»'t Frissche, gedurfde, om niet te zeggen bizarre zijner beschouwingen verzekerde hem jaren lang een belangstellenden lezerskring," zegt WEEDA, die ook spreekt van SHAW's sarcastische wijze van schrijven.

Dan, behalve als kunstkritikus toont SHAW zich in zijn schriften uit deze periode ook als denker. Zijn denken richt zich dan vooral op de sociale moraal en in zijn werk over IBSEN uit 1891 toont SHAW het met dezen goed eens te zijn. Hij toont zich, als IBSEN zelf, een tegenstander van wat tot dusver als »moreel" of zedelijk goed heeft gegolden. Zooals men weet, worden de normen of richtsnoeren waarnaar men het huwelijk, het huisgezin, de kerk en den staat gewoonlijk beoordeelt, door IBSEN bestreden en als hinderlijk voor de ongedwongen ontwikkeling van het eigen Ik verworpen. Van dien geest en tevens ter bestrijding van de hedendaagsche inrichting der maatschappij getuigt dan ook SHAW's arbeid op het gebied der dramaturgie, waarop hij zich sedert '91 bewoog.

»Het zijn," aldus weer Dr. WEEDA, waar hij BERNARD SHAW nà 1892 bespreekt, »het zijn niet enkel de maatschappelijke toestanden, waartegen Shaw in zijn spelen strijdt, maar (overeenkomstig de door ons gadegeslagen ontwikkeling) ook de zedelijke opvattingen". En hij voegt er aan toe „de socialist in hem treedt op den achtergrond, de prediker eener nieuwe zedeleer komt naar voren."

WEEDA noemt in dit verband SHAW „een eigenaardig getinte moralist, of amoralist." Het laatste doet mij denken aan een, voor eenige jaren verschenen studie van Dr. JELGERSMA over »ontkenning der Moraal" en in welke studie ook IBSEN een plaats kreeg.

De geestelijke ontwikkeling van SHAW bereikt volgens den schrijver van W's artikel haar einde omstreeks 1895, het jaar waarin hij kennis maakte met NIETZSCHE.

„In het boek over Ibsen had Shaw instemming betuigd met Schopenhauer, den prediker van den wil om te leven, als wereldbewegende macht." Met Schopenhauer, minus diens pessimisme.

In SHAW's na 1895 geschreven tooneelstukken is ook merkbaar de invloed van NIETZSCHE, die in zijn, »nieuwe zedeleer« met haar »heeren moraal« tegenover de »slaven-moraal" en daarmee verbonden »Umwertung aller Werte", Shaw had doen zien de beteekenis, die deze wil om te leven bij de enkelen, de voornamen, den boven allen uitstekende, allen beheerschende heeft;" den »Uebermensch".

Zooals ik in den aanvang schreef is BERNARD SHAW ook ten onzent geen onbekende meer. Zijn stukken o.m. »MEVROUW WARREN's-bedrijf", worden gespeeld en in de WEREld-BIBLIOTHEEK zijn er 8 verschenen.

De hedendaagsche Cultuur, ook de onze, wordt mee door hem beïnvloed.

DR. WEEDA heeft dan ook een lang niet overbodig werk gedaan met in CHRISTENDOM EN CULTUUR hem te bespreken.

Ik ben het goed met hem eens »dat er wel reden is om van dezen bijzonderen, hoogst modernen, en naar ons wel al reeds gebleken is, zeer gecompliceerden geest, nog wat nauwkeuriger kennis te nemen en ons eigen standpunt ten zijnen opzichte te bepalen«.

In een Maandschrift als STEMMEN DES TIJDS dunkt mij, dat voor dit laatste alle reden bestaat.

DR. WEEDA's eigen standpunt zal hier, naar hij op het eind van dit artikel schrijft, en wat ook niet anders te verwachten is, »het Christelijk standpunt« zijn.

Die bepaling van dat eigen standpunt ten opzichte van BERNARD SHAW zullen we dus in de volgende maand nog hebben te wachten. Ook daarvan hoop ik dan hier een resumé te geven. Doch niet alleen het artikel van DR. WEEDA, maar ook de verdere inhoud dezer Aflevering van STEMMEN DES TIJDS is van dien aard, dat hij tot kennismaking met dit Maandschrift opwekt.

De ruimte waarover ik hier te beschikken heb, laat echter niet toe, na mijn wat uitvoerig overzicht van het eerste artikel, er nog veel van te zeggen. Ik moet mij daarom tot enkelen bepalen. En kies ditmaal slechts twee. Eerst het doorwrochte en met zaakkennis geschrevene van MR. VAN BEECK CALKOEN over ARMENZORG EN SOCIALE VOORZORG.

Ik ontneem daar dezen zoo veelzijdig belangrijke passus aan.

Daarin wordt eerst gewezen op de *voordeelen* van de georganiseerde armenzorg. »Haar, door het arbeiden met vereende krachten, in het bijeenbrengen der middelen meer (kunnen) bereiken en, door het gemeenschappelijk overleg omtrent de wijze van hulpverleening, tot beter resultaat (kunnen) leiden.

Maar ook wordt daarin gewezen op de *gevaren*.

»Door het volgen van vaste regels, licht ontstaan van zekere sleur en, door de gewoonte, vaak te loor gaan van die teederheid zonder welke in de armenzorg het karakter der ware barmhartigheid niet tot zijn recht komt.«

Daarna wordt in dienzelfden passus gewezen op wat, met betrekking tot de diaconie, *behoort* te zijn en wat *is*.

»Zij moest het hoogste staan, omdat zij zuiver op den grondslag der liefde berust; omdat zij vertegenwoordigt het diepste beginsel der armenzorg, het offer de persoonlijke overgave« en daarom, schrijft MR. CALKOEN,« is het te betreuren, dat haar surrogaat en concurrente, de burgerlijke armenzorg, haar door ruimer geldelijke middelen, de loef afsteekt; haar plaats in de armenverzorging niet genoegzaam erkenning vindt; en dat de arbeid der diaconie niet overal het kenmerk draagt, dat men de eischen der barmhartigheid, mede in de ontwikkeling van het sociale leven, voldoende begrijpt.«

De geachte Schrijver voegt aan dit laatste toe enkele bemoedigenswaardige wenken hoe dit ook anders kàn worden.

Het andere artikel, dat ik hier niet onvermeld mag laten, is dat van Freule VAN DER BORCH VAN VERWOLDE over INDIVIDUALISME en PERSOONLIJKHEID.

De lezing van dit stuk deed mij èn door het christelijk standpunt van waaruit de schrijfster hier een der zedelijke problemen beziet, èn door haar vermogen tot bezinning op het gebied der psychologie en der ethiek, weldadig aan.

Met de twee termen: »Individualisme« en »Persoonlijkheid« dunk mij echter het stellen van het probleem minder gelukkig. De omschrijving van »individualisme« als »het tot systeem verheven egoïsme«, acht ik niet onbedenkelijk.

De »individualist« PROTAGORAS, om iets te noemen, was met zijn ontkenning van algemeen geldende normen voor denken en handelen toch nog iets anders dan een »egoïst«. Zoo ook duidt niet de term »Persoonlijkheid« die men, sedert KANT, als »zelfbewustzijn en zelfbepaling" omschrijft, op de tegenstelling welke de schrijfster op het oog heeft, al kan haar omschrijving van dien term op p. 420 er wel mee door. Als titel van dit overigens lezenswaardig artikel zou ik dan ook liever gezien hebben »Zelfliefde en Gemeenschapszin.«

Ten slotte noem ik nog, ter opwekking tot kennismaking met STEMMEN DES TIJDS, het LETTERKUNDIG OVERZICHT waarin J. C. VAN DIJK het heeft over »De Hel« van Barbusse en »nog wat meer". Vooral dat »nog wat meer« kan ik, ter benadering der oplossing van artistieke problemen aan wie in deze problemen belangstellen, ten zeerste aanbevelen.

G.

Uit de Pers.

In de *Utrechtsche Kerkbode* vinden we den volgenden brief opgenomen, die wel een interessanten blik gunt in de beweging der Jong-Gereformeerden:

Utrecht, 26 Januari 1920.

Jong-Gereformeerden.

3e Post-scriptum.

Amice!

Ook voor onderstaand schrijven, vraag ik nog uw aandacht.

Weleerwaarde Heer.

De heer Elffers heeft gemeend 't verslag uit „de Nederlander" van 29 Dec. 1919, betreffende de vergadering der Jong Gereformeerden, waaruit door U geciteerd, te moeten corrigeeren. Hij verzocht U deze correctie „den jongeren tijdgenoot" te doen weten. Hierin vind ik aanleiding ook een verzoek tot U te richten. Ik heb n.l. niet zoo zeer te klagen over de *onjuistheid* van bovenbedoeld verslag, als wel over zijn *eenzijdigheid*. Het draagt een sterk *subjectief* karakter en is bovendien *onvolledig*.

Misschien mag ik van de gehouden vergadering der Jong-Gereformeerden enkele persoonlijke indrukken weergeven en U tevens verzoeken deze *ook* onder de aandacht van Uw „Jongeren tijdgenoot" te brengen?

Laat mij dan aanvangen met te zeggen dat ik er van overtuigd ben, dat het verschil tusschen de Jong-Gereformeerden en wat zij noemen „de ouderen," niet is gelegen in eenige nuanceering, maar in principes. In deze overtuiging ben ik na de vergadering van 26 Dec. '19 versterkt. Verschillende sprekers hebben zich daar onomwonden geuit. Dat, wat kern uitmaakt van de Gereformeerde leer, wordt door sommigen losgelaten. Het heet dan, omdat Christen-zijn hoofdzaak en Gereformeerd-zijn bijzaak moet worden.

„De Gereformeerde heeft het dogma zoo op den voorgrond geplaatst, dat de kerk is versteend in dogma's. Dit werd beweerd door iemand, die niet aan dogmatiek wilde doen. Maar diezelfde man, de leer der uitverkiezing, zooals zij in onze kerken beleden wordt, loochenende, stelde *zijn* dogma van „er is geen verwerping, want God wil dat alle menschen, zalig worden," er tegenover.

En zoo waren er meerderen die kwamen met de klacht: „De kerk is versteend. Het dogma heeft de schuld." En velen stonden dan maar braaf te dogmatiseeren. 't Was echter ongereformeerde dogmatiek, die zij gaven.

Voorts klaagde men dat *de* Christus niet meer werd gepredikt. „'t Is!" — 'k vind het haast te oneerbiedig om het neer te schrijven — een Gereformeerde Christus, die gebracht wordt. Ja er was er een, die beweerde een preek gehoord te hebben, waarin niet éénmaal de naam „Christus," genoemd werd. — Die broeder zal toch ook wel geweten hebben dat in het heele boek Ester de naam God niet voorkomt? —

Afgaande op deze en andere opmerkingen, zou men den indruk krijgen, alsof het er met de Geref. Kerken in Nederland treurig bijstaat. Ik kon dan ook niet nalaten ter vergadering te zeggen, dat we in Utrecht dan bijzonder bevoorrecht waren, omdat bij ons elken rustdag *de Christus*, de Rots der eeuwen, de Verlosser van zondaren gepredikt wordt. Nu vind ik het diep-treurig, wanneer dat in kerken aan andere plaatsen niet zou gebeuren. Maar veeleer dan daar geloof aan te hechten, ben ik van meening, dat men niet aanvaarden wil den Christus, *zooals* hij gebracht wordt. — Wat dan ook wel blijkt uit de opmerking over het verkondigen van een Gereformeerden Christus.

Bovendien moet men menigeen die zich in ongunstigen zin over de Christusprediking in onze Geref. Kerken uitliet, het recht van spreken ontzeggen, daar er velen onder de woordvoerders waren, die gedurende maanden de samenkomsten der gemeenten niet bezochten.

Dat men zoo weinig waarde hechtte aan een belijdenis heeft mij niet verwonderd. De meesten toch blijken Ds. Netelenbos tot hun geestelijken vader te hebben aanvaard. En deze vond immers een belijdenis een keurslijf.

Wat mij echter in hooge mate heeft verwonderd, is, dat menschen, die zeggen dat in de Geref. Kerk de Christus gekruisigd wordt, die de drie formulieren niet langer kunnen onderschrijven, lid blijven van de Geref. Kerk . . . . ja mee onderteekenen een verzoekschrift aan professoren en predikanten, om hun invloed aan te wenden, teneinde *mogelijk* te maken, dat *zij in de Geref. Kerk* blijven! Is dat eerlijk?

Zijn ze feitelijk al niet reeds buiten 't Kerkverband?

O zeker, hun namen kunnen nog wel voorkomen in de kerkelijke registers, maar hebben ze zich door hun afwijking of verwerping der belijdenis niet reeds automatisch van de Kerk losgemaakt?

Niet veel meer wil ik zeggen over de Jong-Gereformeerden, dan dit eene nog.

Ik had verwacht dat men bij hen een éénheid zou aantreffen als nergens elders. Men streeft daar immers naar éénheid? Nu, zelden trof ik grooter verscheidenheid aan. Doch bij veel verscheidenheid, hadden ze, volledigheidshalve moet het er bij, één zaak gemeen. Ze waren allen *malcontent*.

Op deze vergadering waren ook eenige jonge Gereformeerden. Ook zij hebben daar 't woord gevoerd. Door één hunner is gewezen op 't feit dat men, om een zaak te verbeteren, die zaak moet liefhebben. Citeerende uit Orthodoxie van Chesterton: („de Romeinen beminden Rome niet omdat ze *groot was*, maar Rome *werd groot, doordat* ze haar beminden,") wees hij er op, dat, wilde men de Geref. Kerk verbeteren, men moest *beginnen* met haar lief te hebben. Hierna legde hij hun de vraag voor, of *zij* de Kerk lief hadden? Zeer terecht werd ook naar aanleiding van wat „*men*" op 6 Dec. '19 in de N. R. C. schreef (zie Kerkbode van 10 Jan. 1920, Aan een jongeren tijdgenoot no. 6, 6e alinea) opgemerkt, dat het noodzakelijk is, dat de Jong-Geref. beginnen met de bestudeering der Calvinistische beginselen. En dat we dan Prof. Fabius niet dankbaar genoeg kunnen zijn voor z'n brochure „Het wezen van het Calvinisme" en voor de prachtige, daarin voorkomende bronnenopgaaf. Hier werd aan toegevoegd, dat, wanneer men kwam tot oprichting van een Bond van Jong-Gereformeerden, men Prof. Fabius tot eere-voorzitter moest benoemen.

Maar dat scheen men niet aardig te vinden, evenmin als het voorstel om Dr. Kuyper een telegram van hulde te zenden, daar *hij* de man is, wiens levensdoel is geweest, de toepassing der Calvinistische beginselen voor onzen tijd. (Zie Kerkbode 10 Jan. 1920 e. v.).

In uw zesden brief schreef U reeds: „En zoo verwacht ik dan voor de ontwikkeling van het gereformeerde leven volstrekt niets van deze z. g. beweging der Jong-Geref." Nu, dat kan ik onderstreepen. Vooral gelet op de verschillende en ver uiteenloopende principes bij de Jong-Geref. Bovendien was 't 'n klein groepje dat op Tweeden Kerstdag in 't Gebouw samenkwam. Wel heeft er één, 'k zal 's mans naam niet noemen, eenige malen beweerd: „dat men niet op 't aantal moest zien." Maar zou hij dat nu heusch gemeend hebben?

't Spijt me dat er eenigen niet aanwezig waren, die ik o zoo graag ter vergadering had gezien. Misschien zouden ze dan hun oordeel wijzigen. Weet men werkelijk wat er leeft in de hoofden en harten der Jong-Gereformeerden? Ik geloof 't niet en dat is o, zoo jammer.

Of ik dan bang ben voor deze beweging? O neen, daar is ze te ziek voor. De kwaal is ernstig, ja doodelijk. De ruggegraat wordt gemist.

Maar daarom juist vind ik het zoo jammer dat mannen, van wie men andere dingen had verwacht, zich aan haar wijden. We hopen echter dat ze haar spoedig leeren kennen als wat ze m. i. is: een groepje zoekers en wat drijvers.

Met vriendelijke groeten,
Uw dw. dn.,
THEOD. ANDRÉ Jr.

Utrecht, 21-1-'20.

Hiermee sluit ik de gedachtenwisseling over deze zaak.

Met vriendelijke groeten,
t. t.
J. C. RULLMANN.

Voor Kinderen.

PREDIKER 11 vs. 1.

(Vervolg.)

Niet lang nog was Karel in het gesticht, of de opziener begon te bemerken, dat de nieuwe gast alles behalve een gewenschte was. Wel deed hij wat hem gezegd werd, en haalde ook geen kwade streken uit, ten minste niet zoo dat anderen het merkten. Maar het bleek al spoedig, dat hij andere jongens bedierf, hen opstookte, hun allerlei streken leerde, hen aanspoorde tot allerlei booze bedrijven. Werd de boomgaard geplunderd, de haag vernield, de konijntjes gestolen, de melk tusschentijds opgedronken, steeds kwam het uit dat Karel de hand in het spel had. Hij maakte de plannen, bewoog de jongens er toe maar paste wel op zelf bij de uitvoering mee te doen. Zoo liep hij altijd vrij. Reeds na eenige weken had hij op zijn makkers een overwicht ja een overmacht waar de meesten voor zwichtten.

De opziener en zijn vrouw hadden het al spoedig niet op Karel begrepen. Zij beproefden met vriendelijkheid zijn vertrouwen te winnen, doch het gelukte niet. Zij laren met hem in Gods Woord, wezen hem op zijn zonde en schuld, waar hij zeker nooit aan gedacht had, maar ook op Gods genade ons in Christus betoond. Doch het scheen alles om niet. Karel hoorde het aan zonder een woord te zeggen, goed noch kwaad. Maar de uitdagende blik van zijn oogen toonde best, hoe weinig hij van plan was den gegeven goeden raad te volgen.

Het geheele jaar door bleef hij dezelfde, en zijn invloed op de jongens werkte heel slecht. Luieren, liegen, stelen, wegloopen, kwamen veel meer voor dan vroeger, en niemand was onzeker van de oorzaak.

't Liep eindelijk zoo hoog, dat de opziener er over schreef aan den ouden heer en de andere bestuurders. Deze ontboden Karel en spraken met hem. Maar 't ging moeielijk hem van eenig kwaad te overtuigen, al hield elk hem voor schuldig. Ten slotte kreeg hij een ernstige vermaning. Men zou het nog eens aanzien, mits hij zijn leven beterde.

Ongelukkig kwam daar niet veel van. Want Karel die weinig lust had den goeden weg op te gaan, maakte in stilte zijn plan. Het gesticht verveelde hem al lang, vooral het Bijbellezen, bidden en zingen. Waartoe was het noodig? En dan die lessen en vermaningen van den opziener en zijn vrouw. Kortom er moest een eind aan komen, dacht Karel, en dat kwam er ook.

De verjaardag des stichting werd geregeld met een groot feest gevierd; zoo ook ditmaal. Men ging al vroeg er op uit naar een mooi plekje een paar uur ver, in versierde wagens. De heele dag werd doorgebracht met allerlei spelen en met smakelijk eten en drinken. De opziener, zijn vrouw en vier onderwijzers deden hun best om het den jongens zoo genoegelijk mogelijk te maken. En toen allen braaf moe waren besloot een overvloedige, heerlijke maaltijd den prettigen dag.

Toen men echter alvorens naar huis te gaan telde of alle knapen aanwezig waren, werden er drie gemist. Een er van was Karel. Alle drie waren nog bij den maaltijd tegenwoordig geweest.

Nu was goede raad duur. Inderhaast werd nog hier en daar gezocht, maar vergeefs. De avond begon al te vallen en men moest naar huis. Een bleef echter om de vermisten op te sporen.

Dat baatte echter weinig. Ik zal maar kort vertellen dat, gelijk later bleek, het drietal van de gelegenheid gebruik had gemaakt om op de vlucht te gaan. Eerst na twee dagen werd vernomen dat zij zich naar een naburig stadje hadden begeven, en vandaar per spoor een zeeplaats hadden bereikt. Eerst na acht dagen werd hun verblijf aldaar ontdekt. Twee der jongens waren weldra weer in het gesticht terug, maar Karel was nergens te vinden.

Na nog eenige dagen echter kwam de opziener te weten dat Karel zich op een schip bevond, en wel buiten weten van den kapitein. Bij nader onderzoek kwam uit dat de knaap, die van een zwervend leven hield, afspraak had gemaakt met een jongen man die vroeger in de stichting was geweest en nu op een schip diende. Deze vriend hielp hem aan boord en zou ook wel verder zien.

(Wordt vervolgd.).

UIT HET OOSTEN.

HUISDIEREN.

Tot de bezittingen van den rijke in het Oosten behoorden ook, gelijk we reeds zagen, een groot aantal kemelen of kameelen.

Deze dieren zijn onmisbaar voor het vervoer van menschen en goederen, in die hooge, droge en zandige streken. Wij kunnen ons bijna geen land voorstellen zonder wegen, zonder geregelde vervoermiddelen als trams en spoorwagens, zonder reisgelegenheden of brievenpost. Toch is het op vele plaatsen in het Oosten zoo gesteld, en eerst in den laatsten tijd komt daarin verandering.

De kameel nu met zijn breede hoeven staat vast op den zandgrond, is daarbij onvermoeid in het loopen. Hij gaat bedaard zijn weg, overhaast zich niet en denkt, ik kom er toch wel. Zoo legt hij vele uren daags af; is 't echter noodig dan kan hij ook wel hard loopen. Toen David de roofzieke Amelekieten versloeg, bleven er toch nog vier honderd over. Dat waren jonge mannen, die op snelle kemelen reden en zoo ontvluchtten. Zoo ook konden de kameelen voortreffelijk dienst doen bij de soort van brievenpost, die koning Darius van Perzie oprichtte, en die de eerste was in de wereldgeschiedenis. Trouwens het Perzische rijk kon zoo iets best gebruiken. Het bestond zooals wij lezen in het boek Esther uit honderdtevenentwintig landschappen en reikte van Indië tot Moorenland, dat is Zuid-Egypte. De lezer kan nu zelf de kaart eens nazien welk een uitgestrektheid dat is.

Er waren twee soorten van kameelen, die met twee bulten en die met één bult, welke laatste men thans veelal dromedarissen noemt. Het waren meestal rijdieren, de andere lastdieren. De aartsvaders reden ook op kameelen. Zoo heeft ook zeker Abraham de reis uit Mesopotamië naar Kanaän op een kemel gedaan. Wel zijn er prentjes waarop men Abram en Sara genoegelijk gearmd naar Kanaän ziet wandelen. Maar dat is even dwaas als wanneer men Izaäk ziet afgebeeld als zittende bij het vuur in een kamer met een tapijt belegd.

Als gezegd is de kameel ook lastdier; veel honderden ponden draagt hij met gemak, en kuiert rustig op zijn platte voetzolen door het heete zand. Op kemelen vervoerden de groote handelskaravanen hun waren en geleiders. 't Was zulk een karavaan die ook Jozef meenam naar Egypte. Zij kwamen uit het verre Oosten, en ging in den grooten handelsweg over Damascus en Palestina naar Egypte.

Bizonder kwam te pas, dat de kameel met schralen kost tevreden is, en vooral in het waterlooze land, dat hij desnoods slechts om de zooveel dagen behoeft te drinken, en het gedronken water geruimen tijd in zijn maag bewaart.

Zoo waren kemelen een ware schat voor den Oosterling. Mocht de lezer echter ooit een troep kemelen tegen komen, laat hij dan oppassen wanneer hij een strooien hoed opheeft. Want op stroo is de kameel verzot en hij ziet er geen roof in iemand den stroohoed met lint en al van het hoofd te slikken.

HOOGENBIRK.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Op 23 Januari l.l. werd door Mr. W. Zevenbergen het ambt van hoogleeraar aan de Vrije Universiteit aanvaard en op 10 Febr. werd door Directeuren tot Hoogleeraar in de faculteit der Godgeleerdheid benoemd de heer Dr. G. Cnr. Aalders, om onderwijs te geven in de vakken rakende het Oude Testament en de ambtelijke vakken.

De Vrije Universiteit ziet op deze wijze het aantal hoogleeraren belangrijk toenemen, maar toch, zal het goed zijn, dan moeten voor de Litterarische faculteit en voor de Medische nog hoogleeraren worden gevonden.

Toch is 't oorzaak van grooten dank dat er een gestadige vooruitgang is.

Zij, die mochten medewerken aan de oprichting der Vrije Universiteit, herinneren het zich nog, hoe de »mannen der wetenschap« hun „wetenschap" stelden tegenover het geloof der belijders van den Christus; op eene meeting werd door een „man der wetenschap" met een beslistheid die een gewoon mensch verbaasde, gezegd „het verschil tusschen u en ons is, dat wij weten en gij gelooft."

Het antwoord luidde, „het verschil tusschen u en ons is bijna woordelijk zooals u het aangaf, alleen het moet eenigszins anders gezegd worden en wel zoo, gijlieden gelooft dat gij het weet en wij weten wat we gelooven".

Dit antwoord werd, misschien zelfs door den spreker, meer als een handigheid dan als een afdoend argument gewaardeerd.

En toch, het zou bezwaarlijk gaan een meer gepast antwoord op zulk een „wetenschappelijke" onzin te geven.

Of zijn de tijden weer veranderd? Zou het reeds zoover gekomen zijn dat de „mannen der wetenschap" niet meer in hun „wetenschap" gelooven en de mannen des geloofs niet meer weten wat ze gelooven?

Het zou kunnen zijn dat men zich zóó druk maakte met het zoeken naar den grond des geloofs, dat het geloof niet meer is een vaste grond der dingen, die men hoopt, een bewijs der zaken, die men niet ziet.

En toch, door het geloof hebben de ouden getuigenis bekomen, en het zal voor de jongeren bezwaarlijk gaan om ergens elders getuigenis te verkrijgen. Daarom moeten ook zij dankbaar zijn, dat het aantal hoogleeraren aan de Vrije Universiteit toeneemt en kan het niet anders, of zij zullen medewerken aan den bloei der stichting, die als middel in Gods hand heeft gediend om menigeen den rechten weg te wijzen.

Classe Haarlem.

De classe Haarlem vergadert D. V. 16 Maart a.s. te Haarlem (Ridderstraat). Stukken etc. in te zenden tot 1 Maart a.s. bij ondergeteekende.

Namens den Raad der Geref. Kerken van Haarlem,
G. R. KUIJPER,
Schotersingel 81.

Korte Notulen der vergadering van de Gereformeerde kerken, binnen het ressort der Classis Deventer, gehouden Woensdag 14 Januari in het kerkgebouw der Gereformeerde kerk A, Smedenstraat, Deventer.

Art. 1. De praeses der vorige vergadering, Ds. Bax van Holten, opent de vergadering. Gezongen Ps. 138:1 en 4, gelezen Psalm 146. Gebed.

Art. 2. De broeders Ds. Bosch en Bouwhuis van Nijverdal zien de credentiebrieven na. Almelo heeft eene instructie, eveneens Deventer A en Glanerbrug. Alle kerken zijn door hun primiafgevaardigden vertegenwoordigd.

Art. 3. Moderamen: Dr. J. J. van Baarssel, praeses, Ds. G. Bax, Assessor en Ds. P. Zijlmans, scriba. Enschedé wordt geluk gewenscht met den terugkeer van Ds. Prinsen na ernstige ongesteldheid en de vervulling der vacature, door de komst van Ds. H. Meulink.

Art. 4. Notulen der vorige vergadering worden door den scriba der vergadering, Ds. J. H. A. Bosch van Nijverdal, gelezen, en goedgekeurd.

Art. 5. Zaken uit de notulen:

a. over de vervulling der vacature-diensten wordt gehandeld en opheldering verstrekt.

b. de kerken van Almelo en Hengelo rapporteeren, dat het beroep van Ds. Meulink naar